

Nieuwe Theol. Studien, art. Paradoxaal, maar niet anti-intellectualistisch.

Comm. in Eph. 4:17: Nam cos, qui edocti sunt in Christi schola et salutis doctrina sunt illuminati, vanitatem sectari et nihil differre ab nihilo et cæcis, quibus nulla unquam affulit nisi veritas: nimis absurdum est.

Vult ergo (Paulus) differre ab incredulis fidibus. Wat certegeozaam betreft: meten eorum damnat vanitas (volgen vele auteurs).

Vs. 21: Nunc antithesis facit vitæ christianæ.

Brief aan een onbekende: Corpus Ref. Br. XLVIII, 530/SM: Illic enim temere quantum veritatem particularum obprobriabit compertia, unde gnostim capias modo quam anomus sit ac snavis cognitus, hic vero plenum tibi copiam affluere quae annum tuum penitus retinet; illic umbram et imaginem tibi oculos subiici, que te ad amorem eius excitat modo, non eam tibi familiariter reddat, hic solidum corpus tibi satis ex quo non familiariter tantum cognoscere, sed quodammodo attrahere licet; illic semet quasi praefocatum, hic frugem habes, et quidem in sua maturitate. Illic denique exigua tantum scintillas emicere, quae sic viam demonstrant, ut in medio cursu deficiunt, vel potius quae viam demonstrare nequeant, sed nonnunquam retinere, ne longius aberres; hic vero spiritum Dei instar inclematis facit, vel potius instar solis ipsius, pleno splendore fulget, ut et vitæ tuae cursum usque ad ultimum metum regat, et in beatam immortalitatem perducat.

Sermon CLXXIV sur Deut. 31:9-14: Car nous voyons l'astuce de Satan, et comme il a tâché de priver la plus grande partie du monde d'un tel bien, sous l'ombre que ce n'est pas une chose vulgaire que la parole de Dieu; qu'il est trop haute et trop profonde, qu'il est trop obscure.

Comm. op Galaten 4:22: Ego scripturam uberrimum et mechanum omnium sapientiarum lontem esse fatoe: sed eus fortitudinem in variis sensibus nego considerare, quos quisque sua Rödine affingat. Sciamus ergo cum esse verum scripturæ esse sensum, qui germanus est ac simplex: cumque AMPLECTAMUS et MORDICUS TENEAMUS.

Sur Dt. 31:9-14: Car Dieu n'a point parlé seulement pour les grands docteurs, il a voulu dispenser sa parole en commun à grands et à petits, et aux plus ignorants, et c'est tellement conforme que tous ceux, qui se voudront rendre dociles, verront bien que notre Seigneur sait ce qui leur est propre, et qu'ils seront enseignés d'une façon laquelle il suit leur être convenable.

Sur Dt. 30:11-14: Conchons donc que la doctrine de Dieu de soy n'est point incompréhensible, tellement qu'il n'y puisse moindre; mais que c'est une clarté si grande que nous y voyons le chemin de salut. — que ce n'est pas narguer, qui soit inconscient, mais qu'il parle franchement....

Ainsi donc apprenons que Dieu par sa bonté infinie voyant que nous n'avons mal moyen d'approcher de lui, il nous y donne un facile accès, et mesme il descend ici bas pour se conformer à notre nudité et infirmité. Nous voyons par maniere de dire, qu'il begaye avec nous: car il ne parle POINT d'une façon si haute COMME ELLE CONVIENDROIT A SA GLOIRE INFINIE, et à sa maîtrise; mais "Ecriture sainte à un langage rude et grossier, et Dieu parle en telle sorte qu'il n'y a point d'excuse pour nous, si nous ne l'entendons facilement."

Sermon sur Gal. 3:1: Car parle il (Dieu) d'un langage si saint et si obscur, que nous n'y entendons rien; mais au contraire il s'abaisse. (Dit aggt Calvijn juist tegen de Roomschen; en pôl. Haitsma meent weer, dat zijn bestrijders Rome in de armen vallen....) Sermon sur Deut. 32:8-11 (1 Juni 1556): Car il le parloit selon sa maîtrise, nous n'y pourrions parvenir; mais il descend à nous et use d'une langage qui est propre à notre nudité et infirmité.

Correspondentie: Een lezer bericht mij, dat hij in een dictaat van prof. Bayenck den gedicteerde zin trof: „Hij (Christus) is de exeges des Vaders“ (zie verleden week). K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Uit God geboren.

Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want Zijn zaad blijft in hem. 1 Joh. 3:9a.

Het is niet zonder reden, dat de apostel Johannes bij herhaling terugkeert tot dezelfde gedachte, en telkens weer de totale scheiding betoogt tusschen het leven uit God en het doen der zonde. „Een iegelijk, die in Hem blijft, die zondigt niet“; „wij weten, dat een iegelijk, die uit God geboren is, niet zondigt“; „een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet“. Zoo gaat het rusteloos, met soms bijna dezelfde bewoordingen, in dozen toch reeds zoo korten brief door, altijd weer opnieuw de onverzoenlijke tegenstelling predikend tusschen het leven uit God en het doen van de zonde.

Deze opvallende herhaling is niet zonder reden, zeiden we.

Zoo licht toch zijn we geneigd, het ons op het stuk van de zonde wat gemakkelijk te maken, en ons meer te laten voorlichten door de ervaring dan door de Heilige Schrift. Als het gaat over het aanklevend bederf en over de dagelijksche strukelingen, dan komen ook diegenen, die geleerd hebben te wandelen bij het licht des Woords, er zoo spoedig toe te gaan spreken en behoogen uit het leven der ondervinding, uit de praktijk van hun dagelijksche zwakte, en dan gaat natuurlijk het vleesch een woordje meespreken, en kunnen ook Gods kinderen zich soms vrij wel gerustheid en gemakkelijkheid aanpraten. Daarom nu hamert de apostel er die absolute scheiding zoo in, die scheiding tusschen het leven uit God en het doen der zonde. Daarom komt hij op die tegenstelling telkens terug, en herhaalt altijd weer hetzelfde: „een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet“.

Het is, opdat de gemeente des Heeren toch immer die ondempbare wijdgapende kloof in 't oog zou houden; opdat zij haar vleesch toch maar niet zou toelaten, met schijn-vrome redeueringen te pogen dien afgrond minder diep te maken of te overbruggen; en opdat gij en ik ons toch niet door ons arglistig hart zouden in slaap laten brengen, maar de zonde zouden schuwen, en bij elke ongerechtigheid zouden opschrikken, die er is tusschen het leven uit God en het doen der zonde. Dit

woord van Johannes brengt derhalve verontrosting.

Zeker, Gods kind mag gerust zijn, ziende op Gods gunade en trouw in Jezus Christus. Maar laat ons nimmer vergeten, dat de ware rust alleen voorkomt uit eenne gelooovige beschouwing van het werk Gods; en dat het eenne valsche rust is, die gewonnen wordt uit schijn-vrome redeneeringen over onze dagelijksche strukelingen en de macht van onze oude natuur.

Nech, dit laatste moet ons juist in vreeze doen wandelen den tijd onzer inwoning.

* * *

Toch is hier ook vertroosting.

Iimmers, wij weten wat de apostel bedoelt met de midrokking: „de zonde doen“.

Hij tekent daarmede he leven van den mensch, die gewillig en met lust zich buigt onder de macht der ongerechtigheid; die niet in vijandschap, maar in vriendschap met de zonde staat; de onherboren mensch, wien de zonde het levenselement is.

Welnu, „een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet“; die leeft niet meer in haar als in de sfeer, waarin hij zich thuis gevoelt; die is in het diepst van zijn hart aan haarsvred geworden; en zoo hij al telkens in de zonde valt, die zonde is toch niet zijn eigenlijk leven. Van de zonde als levensbeginsel, als wortel waaruit hij opschiet en vruchten draagt, heeft God hem vrijgemaakt. Hij kent in het diepst van zijn bestaan, in het diepst van zijn keuze en liefde een ander beginsel, een anderen levenswortel, — hij is uit God geboren.

En als hij nu zondigt, dan zondigt hij toch anders als de wereldling.

Zie, beide, de onbekeerde en de bekeerde zondigen; ze zondigen vaak in dezelfde dingen. Maar het verschil ligt hierin, dat de onbekeerde de zonde doet, zelf willens en wetens doet; terwijl de bekeerde de zonde ondergaat, als iets, dat hij acht, dat hem een ijden veroorzaakt, waar hij zich van los wil voelen. Bij de kinderen des duivels is het een zondigen, waarbij men de zonde mint; bij de kinderen Gods een zondigen, waarbij men de zonde haat.

Een zwijn en een schaap kunnen beide in dezelfde modderpoel geraken. Maar terwijl het zwijn zich in het slijk behagelijk gevoelt, zal het schaap er zich pogen uit te werken, en met afkeer zijn vuilheid gewaar worden en zich zoeken te reinigen.

Zoo dat laatste uw beeld is, mijn lezer, dan is hier vertroosting voor u.

Want dan zegt Johannes: „Zijn zaad blijft in hem“.

Zijn zaad, dat is Gods zaad. Het is het levensbeginsel, dat de Heilige Geest bij de wedergeboorte inbracht in den bodem des harten. En dat blijft.

Dat zaad heeft wel te worstelen tegen de onvruchtbaarheid van den bodem, waarin het ligt; dat beginsel heeft wel te strijden tegen de krachten van het oude leven, — maar het blijft. Het sterft niet. En hoe fel ook de aanvallen zijn van den vorst der duisternis, wat machtigen invloed hij uitoefent door te doen vallen in allerlei, soms schrikkelijke zonden, — van het geestelijk levensbeginsel van den wedergeboren moet hij afblijven. Hij kan het schaap in het slijk doen vallen, maar hij kan het schaap nooit veranderen in een zwijn. Gods zaad blijft in Gods kind.

Dat zaad is onverliesbaar, onverdeligbaar, het kan niet vernietigd worden.

Inlegendeel, straks bij de wedergeboorte aller dingen, wanneer het Middeelaarswerk van Christus voltooid zal zijn, dan zal dat zaad Gods zijn vollen wijsdom bereiken en volmaakte vruchten dragen in het rijk der volkomen zaligheid en heerlijkheid.

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Eenige bezwaren tegen professor Visschers „Paradijsprobleem“.

VI.

De slang en de natuurmensch.

Toch tracht prof. Visscher zijn meaning, dat het slangenbeest tot de vrouw op niet hoorbare wijze heeft gesproken, een schijn van waarheid te geven.

Het bewijs daarvoor ontleent hij niet aan de Schrift, gelijk wij reeds zeiden.

Wat hij aanvoert is dit: de mensch in het Paradijs leefde veel dichter bij de natuur dan wij. Daardoor stonden mensch en dier in intiemer betrekking tot elkander dan bij kultuurmenschen, zoals wij, het geval is. Alleen bij natuurlijken ontdekt men nog iets dergelijks.

Om ook hier ons tegen alle kritiek te vrijwaren, als zouden wij prof. Visschers gevoelen minder juist helden verloten, geven wij weer hemzelf het woord. „Zij (n.l. de vrouw) was, zoals uit hare houding duidelijk wordt, gemeenzaam met de haar omgevende natuur, vertrouwd met de paradijs-dieren. Haar harmonisch natuurgevoel leidde haar tot een gemeenschapsleven met de natuurwezens, ten gevolge waarvan ook bij het bewustzijn van hoger en anders zijn, een contact met deze geboren kon worden, dat den vorm kon aannemen

van een uitwisseling van gedachten door de taal. Dit verschijnsel is geene zeldzaamheid bij mensen, wie leven in intieme betrekking tot de natuur voorbijgaat. Het komt nog voor, dat dieren en mensen samenspreken. Niet bij cultuurmenschen der 20ste eeuw, maar wel bij hen, wie ontwikkelingsstadia gekenmerkt wordt door een armelijc ervaringsleven. Deze kennen een gemeenzaamheid met de natuurwezens, die soms leidt tot een uit het oog verliezen der grenzen, die mensch en dier scheiden. En de samensprekung is voor hen als een spontaan zich uitende functie, die strekt tot bewaring en bevordering der harmonie, waarin zij met de natuur verkeeren. Dat is nu nog zo (bl. 88). En tot staving daarvan beroep hij zich in een voetnot op een geleerde, die het over de natuurlijken in Midden-Brazilië heeft en die schreef: Elk dier, welk gij maar wilt kan verstandiger of dommer, sterker of zwakker dan de Indian, het kan geheel andere levensgewoonten hebben, maar het is in zijn ogen evenzeer een persoon als hijzelf, de dieren zijn als de mensen tot families en stammen vereenigd, zij hebben verschillende talen als de menschelijke stammen, maar mensch, jaguar, ree, vogel, visch, het zijn allemaal slechts personen van verschillende voorkomen en met verschillende eigenschappen.

Wij hebben weer enkele woorden laten spatieeren.

Laten wij hier gemakshalve mededelen, dat alle spatieeringen in de door ons reeds gegeven of nog te geven citaten uit het boek van prof. Visscher van ons zijn, omdat prof. Visscher zelf nooit — uitgenomen den naam Milton — spatieert.

Lan behoeven wij het niet telkens te vermelden.

De voorstelling van prof. Visscher, dat er bij kultuurmenschen van de 20ste eeuw geen gemeenzaamheid met dieren voorkomt is zeker niet geheel en al juist.

De oude beschande dame houdt soms lange gesprekken met haar kanarievogeltje. Ook met katten staan sommige dames op een voet van gemeenschap, welke aan het ongelooftige grenst. Honden zijn eveneens geliefkoosde dieren om er mee te praten. Schreef Mevr. Spoor, geb. Anna de Savornin Lohmann niet eens, dat honden haar dikwijls liever waren dan menschen, niet alleen trouwer, maar ook intelligenter? Een echte boer weet veel te vertellen van de eigenaardigheden en gevoeligheden van zijn paard. Ik weet niet of prof. Visscher, toen hij nog predikant was in een plattelandsgemeente, wel eens als hij huisbezoek deed door een zijner gemeenteleden rondgereden heeft. Mij is het overkomen, dat een medeouderling, tch heus wel kultuurmensch en ook van de 20ste eeuw, er mij opmerksam op maakte, dat zijn paard de oren spitst en langzamer begon te rijden als wij in druk gesprek waren gewikkeld, maar zoodra wij zagen er duchtig den pas inzetten. Het was alsof het hier alles wilde afsluisteren. Maar hadden we Hebreewisch gesproken, dan zou het gedrag van het beest natuurlijk hetzelfde zijn geweest. Hoe wonderlijk dit echter ook was, aan ons gesprek nam het paard geen deel. Dat kan ik prof. Visscher zwart op wit geven. Van een samenspreken was geen sprake.

Zou er werkelijk zulk een afstand gekomen zijn tussen den kultuurmensch van de 20ste eeuw en het dier? Maar heeft prof. Visscher niet gelezen, hoe in een vermaard stedeke in ons land mensch en vee nog onder één dak vertoeven en door één gemeenschappelijke deur in- en uitgaan? Och, zoo erg ver leuen thans vele kultuurmenschen niet van de natuur af.

Dat mag waarlijk niet overdraven worden.

We kunnen door gebaren en ook door woorden onzen wil nog wel aan de dieren kenbaar maken en het dier kan ons ook door kwispelstaarten of door oogopslag, door mauwen of blaffen of loeien zijn begeerten uiten.

Daarvoor behoeft men niet naar Brazilië te reizen.

Maar niemand zal dat opvatten als een samenspreken, als een conferentie, als een geestelijke conversatie, gelijk die door vrouw en slang werd gevorderd.

De uitwisseling van begeerten beperkt zich hier tot de lagere natuurlijke behoeften.

Van „gedachten“, „samsenspreken“, wederzijdzijdsche „taal“ uitingen kan hier nooit anders dan in overdrachtelijken zin der rede zijn.

Dat natuurlijken denken, dat de dieren, evenals het woud of de lucht of het water tot hen spreken, omdat zij hen als personen beschouwen, moge misschien zoo zijn, daarom is het nog niet waar.

En nu moge prof. Visscher zich den mensch in het Paradijs nog zoo naïef, primitief en ervaringloos voorstellen, dat de onzondige